

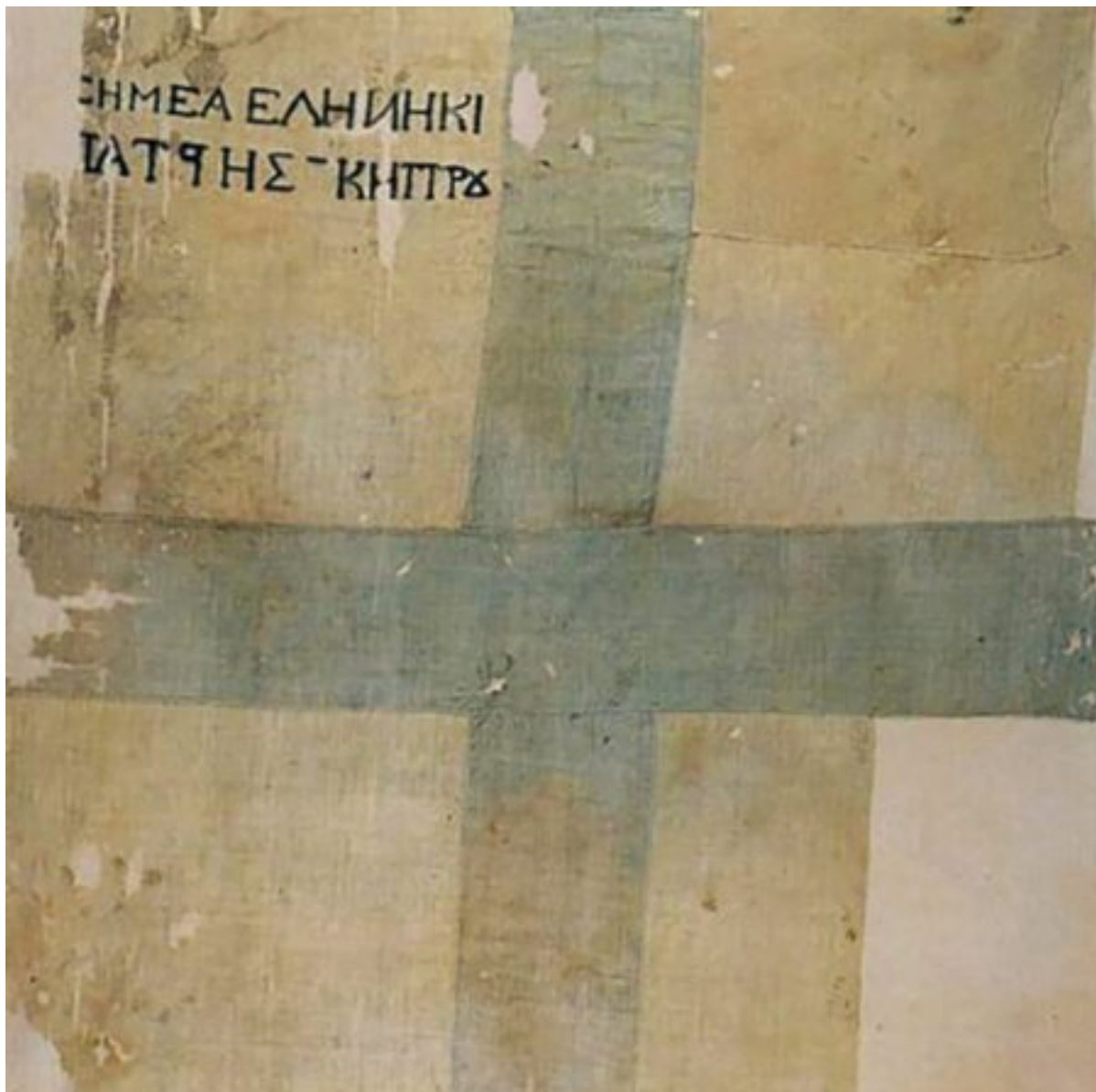
26 Μαρτίου 2022

Η συμμετοχή των Κυπρίων στην Ελληνική Επανάσταση του 1821

Αφιέρωμα / 1821-2021: Ανάσταση του Γένους

Πέτρος Παπαπολυβίου, Ιστορικός, αν. καθηγητής Πανεπιστημίου Κύπρου,

Σημαία των Κυπρίων αγωνιστών της Ελληνικής Επανάστασης. Όπως γράφει πάνω: ΣΗΜΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΙ-ΠΑΤΡΗΣ ΚΗΠΡΟΥ. Διαστάσεις: 1,10Χ1,40μ. (Εθνικό Ιστορικό Μουσείο της Ελλάδας).

Συνέντευξη Στέλιος Κούκος

Πέτρος Παπαπολυβίου.

Ο Πέτρος Παπαπολυβίου, αν. καθηγητής στο Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Κύπρου, μας εισάγει με ιδιαίτερα εύγλωττο τρόπο στον κόσμο της τουρκοκρατούμενης Κύπρου και στο μερτικό της -όπως χαρακτηριστικά γράφει ο εθνικός ποιητής Βασίλης Μιχαηλίδης στο ποίημα του για τα γεγονότα της 9ης Ιουλίου στην Λευκωσία- στις θυσίες και τον αγώνα για την απελευθέρωση ολοκλήρου του ελληνισμού από τους οθωμανούς δυνάστες, αλλά και τον τρόπο που ενέπνεε τον κυπριακό ελληνισμό κατά τον αγώνα της ΕΟΚΑ (1955-1959) για την ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα.

Ποια είναι τα σημαντικότερα χαρακτηριστικά της περιόδου της τουρκοκρατίας στην Κύπρο; Υπάρχουν κάποιες διαφορές με τον λοιπό ελληνισμό και ιδιαίτερα με αυτόν της σημερινής ελεύθερης Ελλάδας;

Όπως είναι φυσικό, υπάρχουν αρκετές διαφορές, περισσότερες σε σύγκριση με τον ηπειρωτικό Ελληνισμό από ό,τι με τον μικρασιατικό ή με τον νησιωτικό. Μια καταλυτική διαφορά είναι η αρκετά αργοπορημένη κατάληψη της Κύπρου από τους Οθωμανούς, το 1570-1571, ενώ ας μην ξεχνάμε ότι η Μεγαλόνησος της Ανατολικής Μεσογείου βρισκόταν στα χέρια Δυτικών δυνάμεων από το 1191. Ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά της Τουρκοκρατίας στην Κύπρο είναι η παραμέλησή της από τους Οθωμανούς, με αποτέλεσμα την οικονομική και κοινωνική της παρακμή, την πληθυσμιακή της μείωση και τη μετατροπή της σε μια μακρινή επαρχία χωρίς λιμάνια, εμπόριο και ιδιαίτερη σημασία για την Υψηλή Πύλη.

Ποιος ήταν ο ρόλος της Αυτοκεφάλου Εκκλησίας της Κύπρου όλο αυτό το

διάστημα;

Η Κύπρος, μόνη αυτή μεταξύ των υπολοίπων ελληνικών περιοχών, είχε δική της, αυτοκέφαλη εκκλησία. Το αυτοκέφαλο αναγνώρισαν αμέσως και οι Οθωμανοί δίνοντας στον αρχιεπίσκοπο Κύπρου δικαιώματα και αρμοδιότητες που αναλογούσαν στο εσωτερικό του νησιού με αυτές του πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως, δηλαδή του εθνάρχη - «μιλλέτ μπασί» των υποδούλων, γεγονός που συνέβαλε στην ενδυνάμωση του ρόλου της Εκκλησίας, που εκπροσωπούσε την μεγάλη πλειοψηφία των κατοίκων. Η γεωγραφική θέση της Κύπρου τη συνέδεε, ιστορικά, και με τα άλλα ορθόδοξα πατριαρχεία της περιοχής, ενώ η εγγύτητα με τα Ιεροσόλυμα βοήθησε στην ανάδειξη των μοναστηριών της σε μεγάλα προσκυνήματα της Ορθοδοξίας. Από τα μέσα του 18ου αιώνα η κυπριακή εκκλησία πρωτοστατεί στην πνευματική ανάπτυξη και στην άνθηση των ελληνικών γραμμάτων, με κυριότερους σταθμούς την έκδοση το 1788 στη Βενετία της «Ιστορίας Χρονολογικής της Νήσου Κύπρου», του αρχιμανδρίτη Κυπριανού, και το 1812 την ίδρυση της Ελληνικής Σχολής Λευκωσίας από τον αρχιεπίσκοπο Κυπριανό, τον κατόπιν εθνομάρτυρα του 1821.

Και βέβαια την 9η Ιουλίου του 1821 η Κύπρος πλήρωσε το δικό της μερτικό στην έναρξη της Ελληνικής Επανάστασης με τον απαγχονισμό του αρχιεπισκόπου Κυπριανού, τον σφαγιασμό των λοιπών αρχιερέων, ηγουμένων μονών, κληρικών και προκρίτων. Ήταν ένα πογκρόμ. Έτσι δεν είναι;

Ναι, στην κυπριακή περίπτωση, οι σφαγές του 1821 αφορούσαν, κατά ένα ποσοστό των θυμάτων, προγραμμαμένους, αρχιερείς, κληρικούς και προκρίτους. Ο τούρκος διοικητής του νησιού είχε αποστείλει σχετικό κατάλογο στην Κωνσταντινούπολη και μετά την έγκριση του σουλτάνου προχώρησε στις σφαγές τον Ιούλιο του 1821, ξεκινώντας με τον απαγχονισμό του αρχιεπισκόπου Κυπριανού και την καρατόμηση των τριών μητροπολιτών του νησιού και δεκάδων άλλων Κυπρίων, κληρικών και λαϊκών. Παράλληλα, από τον Μάιο του 1821 είχαν φτάσει στην Κύπρο μεγάλες στρατιωτικές ενισχύσεις, 4.000 άνδρες από την Παλαιστίνη, που είχαν σκορπίσει τον τρόμο στο νησί. Οι σφαγές συνοδεύτηκαν από τη δήμευση των περιουσιών των προγραφέντων και εκτεταμένες λεηλασίες.

Ο απαγχονισμός του Αρχιεπισκόπου Κύπρου Κυπριανού, η καρατόμηση των τριών Μητροπολιτών και δεκάδων άλλων Κυπρίων, κληρικών και λαϊκών. Έργο του Γιώργου Μαυρογένη.

Οι εξισλαμισμοί είχαν πάρει μεγάλη έκταση στην Κύπρο; Ποιοι ήταν οι σημαντικότεροι λόγοι; Και οι επαμφοτερίζοντες, λινοπάπαγοι, κρυπτοχριστιανοί;

Όπως σε όλη την Οθωμανική Αυτοκρατορία και στην Κύπρο καταγράφονται εκτεταμένοι εξισλαμισμοί από την επαύριον της τουρκικής κατάκτησης. Κατά το 1821 αριθμός «επωνύμων» προγραφέντων, τριάντα με σαράντα πρόσωπα, εξώμοσαν για να γλυτώσουν τις ζωές και τις περιουσίες τους. Σύμφωνα με πηγές της εποχής, στον αρχιεπίσκοπο Κυπριανό, αλλά και σε άλλους εκ των σφαγιασθέντων έγινε πρόταση για να «τουρκίσουν», χωρίς αποτέλεσμα. Οι περισσότεροι από τους εξισλαμισθέντες του 1821 επανήλθαν στο πατρώο θρήσκευμα ύστερα από μερικά χρόνια, καταφεύγοντας στην Αίγυπτο ή στην ελεύθερη Ελλάδα. Όλοι έζησαν τον εξισλαμισμό τους ως κρυπτοχριστιανοί, «λινοπάπαγοι», όπως λέγονταν στην Κύπρο. Παράλληλα, στη διάρκεια της Επανάστασης έγιναν εκτεταμένοι εξισλαμισμοί, ακόμη και ολόκληρων χωριών.

Με ποιους τρόπους συμμετείχε ο ελληνισμός της Μεγαλονήσου στην εξέγερση του 1821;

Η Κύπρος συμπεριλαμβανόταν και στα επαναστατικά σχέδια της Φιλικής Εταιρείας, όπου αναφέρεται ρητά ότι «Ο Αρχιεπίσκοπος Κύπρου κ. Κυπριανός

υπεσχέθη να συνεισφέρει χρήματα ή τροφάς, όσας δυνηθή». Κύπριοι πολέμησαν με τον Αλέξανδρο Υψηλάντη και τον Γεωργάκη Ολύμπιο στη Μολδοβλαχία και μετά την έκρηξη της Επανάστασης στην Πελοπόννησο, μέχρι και το τέλος του αγώνα της ανεξαρτησίας, εντοπίζονται Κύπριοι αγωνιστές σε όλα τα μέτωπα και τις μεγάλες μάχες, από το 1821 ως το 1829. Ο αριθμός τους υπολογίζεται γύρω στους 500, κατά τους μετριότερους υπολογισμούς. Η συμμετοχή αυτή είχε ένα διπλό χαρακτήρα: όπως αναφέρεται σε υπομνήματα της ηγετικής ομάδας των Κυπρίων αγωνιστών πολεμούσαν για την ελευθερία της Ελλάδας ελπίζοντας και πασχίζοντας, ταυτόχρονα, στην απελευθέρωση και της Κύπρου.

Πόσο επηρέασε η αίγλη του 1821 την έναρξη του αγώνα για την ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα το 1955, όπως και τους αγωνιστές της ΕΟΚΑ κατά την διάρκεια του;

Από την εποχή της έλευσης στην Ελλάδα του Κυβερνήτη Ιωάννη Καποδίστρια, πριν από την αναγνώριση της ελληνικής ανεξαρτησίας, η εκκλησιαστική και πολιτική ηγεσία της Κύπρου ζήτησε τη βοήθειά του (Αύγουστος 1828), αναμένοντας από την «βαθυτάτην πολιτικήν φρόνησίν του» τη συμπαράστασή του για την ελευθερία του νησιού τους. Ο προσανατολισμός των Ελλήνων Κυπρίων προς την Αθήνα διατηρήθηκε και ενισχύθηκε από τα πρώτα χρόνια ίδρυσης του ελεύθερου ελληνικού κράτους, και στην Κύπρο παρατηρείται το μακροβιότερο και -κατά την άποψή μου- το μαζικότερο αλυτρωτικό κίνημα της νεοελληνικής ιστορίας, για την Ένωση με την Ελλάδα. Κορύφωση της κυπριακής πολιτικής διεκδίκησης υπήρξε ο απελευθερωτικός αγώνας της ΕΟΚΑ, κατά το 1955-1959, η τελευταία ή η πιο πρόσφατη ελληνική επανάσταση που είχε ως πρότυπο την Επανάσταση του 1821: αυτό φαίνεται στην ορκωμοσία των μελών της απελευθερωτικής οργάνωσης αντιγράφοντας την τελετουργία της Φιλικής Εταιρείας, στη χρήση δεκάδων ψευδωνύμων με ονόματα ηρώων του 1821, στη δημιουργία τραγουδιών που ακούγονταν στις μαχητικές διαδηλώσεις στους κυπριακούς δρόμους για το «νέο '21», στους πανηγυρικούς εορτασμούς της εθνικής επετείου της 25ης Μαρτίου στις εκκλησίες, αλλά και στις φυλακές και στα κρατητήρια όπου κρατούνταν χιλιάδες αγωνιστές και αγωνίστριες.

Η συνέντευξη πρωτοδημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «Speaknews», τεύχος 19, τον Μάρτιο του 2021, στο ειδικό αφιέρωμα για την επέτειο της συμπλήρωσης 200 χρόνων από την έναρξη της Ελληνικής Επανάστασης του 1821.

<https://bit.ly/3tDNWcT>